Παλεύοντας με το κενό

Ο κοινός παρανομαστής μεταξύ τριών παραγωγών, ο οποίος αφορά τη διαχείριση από ηθοποιό του κενού σκηνικού χώρου

Της Νόνας Μολέσκη

Η παράσταση με τίτλο «Fail, Fail Again Fail Better», ένα σκηνοθετημένο αναλόγιο με δύο έργα του Σάμιουελ Μπέκετ παρουσιάστηκε από την enacttheatre.

Σπάνια αφιερώνω τα σημειώματά μου σε περισσότερες από μία παραγωγές, για τον απλούστατο λόγο ότι δεν χωράνε, αλλά και για να μην προκύψει η αντιδεοντολογική σύγκριση μεταξύ αυτόνομων και με διαφορετικά κριτήρια κρινόμενων έργων τέχνης. Όμως είδα έναν κοινό παρανομαστή μεταξύ τριών παραγωγών, ο οποίος αφορά τη διαχείριση από ηθοποιό του κενού σκηνικού χώρου.

Και στις τρεις παραγωγές δεν υπήρχε ο horror vacui, ο φόβος του κενού. Για διαφορετικούς λόγους.

Ο Μάριος Ιωάννου, όπως πάντα σε συνδημιουργία με τον Achim Wieland, συνέχισε να συμπορεύεται με την Ελένη και στα πλαίσια του Φεστιβάλ Λευκωσίας παρουσίασε το Volume V αυτού του κύκλου. Ο ηθοποιός συνειδητά μεγάλωσε το κενό γύρω του, τοποθετώντας τους θεατές στο βάθος της σκηνής τού Δημοτικού Θεάτρου και αφήνοντας «για τον εαυτόν του» όλη την έκταση της σκηνής, την άδεια, αχνοφωτισμένη πλατεία και σαν να μην έφτανε, την ανοιχτή κουίντα στ' αριστερά. Η συνειδητότητα αυτής της τοποθέτησης της φιγούρας του ηθοποιού μέσα στον απεριόριστο κενό χώρο, τεκμηριώνεται και από τη στάση του Ιωάννου απέναντι στον χρόνο, όταν ο λόγος του απλώνεται από τον Ευριπίδη μέχρι τα παιδικά του χρόνια στην Πάφο. Η μικρή και τρωτή μέσα στο χωροχρονικό απέραντο, φιγούρα, εκφράζει την αισθητική αντίληψη του Μάριου Ιωάννου και του Achim Wieland για το θέατρο, ως εφήμερη μεν αλλά βαθιά επικοινωνία με το κοινό, ως πράξη προσφοράς και είσπραξης συναισθημάτων. Όλα τα άλλα στοιχεία του μωσαϊκού που αποτελεί μια θεατρική παράσταση είναι ευτελή μέχρι ανύπαρκτα, ακόμα και ο λόγος κτίζεται μπροστά μας, με μερικές προτεινόμενες εκδοχές αρχής και τέλους, με ομαλά περάσματα από τις Ιφιγένειες, εν Αυλίδι και εν Ταύροις, από τις Ελένες, του Ευριπίδη και του Ρίτσου, στους οικογενειακούς μύθους και στη σκηνική persona και στην προσωπικότητά του. Συνδυάζοντας τη θλίψη με το χιούμορ, την υπαρξιακή απορία με την αυτοειρωνεία, ο Μάριος Ιωάννου κατάφερε να αποσπάσει την προσοχή των θεατών από το επιβλητικό κενό και να την κρατήσει πάνω του, δημιουργώντας ένα κανάλι σχεδόν ανεξήγητης συγκινησιακής επαφής.

Στο υπόγειο του Σατιρικού, μετονομαζόμενο πρόσφατα σε Τεχνοχώρο Εργοτάξιο, ο Χάρης Χαραλάμπους έπαιξε την αθηναϊκή μονοπαράστασή του «Ανάμισης Ντενεκές», σε σκηνοθεσία Μαρίας Αιγινίτου. Παρότι η λογοτεχνική βάση της παράστασης, το μυθιστόρημα του Γιάννη Μακριδάκη, δεν με γοήτευσε, μια και πάντα είμαι επιφυλακτική με τους εθνικούς μύθους λατρείας της λεβεντιάς και της παλικαρίσιας παρανομίας, το επίτευγμα της παραγωγής ήταν η πολυφωνική υποκριτική του Χάρη Χαραλάμπους. Περνώντας εναλλάξ από τη δραματοποιημένη αφήγηση στην αναπαραστημένη δράση, ο ηθοποιός έδινε φωνή και όψη στα πολλά πρόσωπα του έργου. Παίζοντας με το κενό του δύσκολου και καταθλιπτικού χώρου, κατάφερε να τον γεμίσει με τις καλά σχεδιασμένες μετακινήσεις του, με τις ξαφνικές εξαφανίσεις και εμφανίσεις του. Κατάφερε να μετατρέψει τον άδειο χώρο σε σύμμαχο, χώρο κατάλληλο να αφηγηθεί κανείς τις περιπέτειες ενός φονιά, ενός φυγά, ενός ανθρώπου που κρυβόταν.

Η τρίτη παραγωγή είναι το «Fail, Fail Again Fail Better» της enacttheatre, σκηνοθετημένο αναλόγιο δύο μικρών έργων του Σάμουελ Μπέκετ. Η Έλενα Καλλινίκου και η Μαρίνα Μακρή, υπό την καλλιτεχνική επιμέλεια του Αλέξη Θεμιστοκλέους, διαίρεσαν το θεατρικό είδος του αναλογίου σε δύο, κάνοντας το κείμενο ν' ακούγεται από το μικρόφωνο ηχογραφημένο και αναλαμβάνοντας το θέαμα ως μοναχικές, καθισμένες στο κέντρο της άδειας σκηνής φιγούρες, η πρώτη στο «Τότες που (1974)» και η δεύτερη στο «Νανούρισμα». Η στρωτή μετάφραση του Νάσου Δετζώρτζη έρρεε, ακολουθώντας μια σπειροειδή εξέλιξη στο πρώτο κείμενο, με τις άγονες και ταυτόχρονα ποιητικές εικόνες να συνδέονται σε μια αλυσίδα μνήμης και στο δεύτερο κείμενο να κατεβαίνει την κατηφόρα προς τον ύπνο του θανάτου.

Οι δύο ηθοποιοί, τόσο γενναίες στη σκηνική τους μοναξιά, κατάφερναν με τη βουβή τους εικόνα να συντονιστούν με τον λόγο μέσα από την αναπνοή τους, την ελαχιστοποιημένη κίνηση και την εσωτερική συναισθηματική συγκέντρωση. Το κενό στον μικρό σκηνικό χώρο του Άρτος γέμιζε και με τον λόγο και με την εικόνα.

Και στις τρεις παραγωγές δεν υπήρχε ο horror vacui, ο φόβος του κενού. Για διαφορετικούς λόγους.